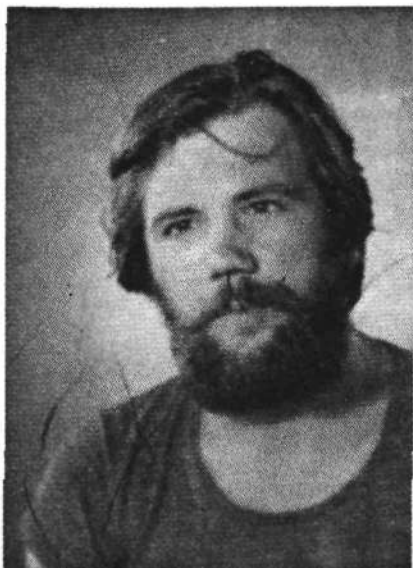

Mesto

Franjo
Francič

*Je zanj samota živi mak?
Ne mara tropa. Živi sam!
Ris zariše v zeleni gozd,
do koder seže žareče oko.*

Gregor Strniša

Rastem iz tega, kar je; kar sem. Sem pa ne le trenutno; je tudi to, čemur pravimo, s slabim imenom, preteklost, saj ni preteklo. Bilo je, a je še.

Taras Kermauner

1.

Mesto.

Mesto, budno, sivo, kot vulkan, mesto, ki spi, temno, brez zelenja, v megli, mesto, ulice, koraki in ljudje.

Živiš v mestu?

Vsi mi živimo v kakšnem mestu.

Moja mati živi v mestu norosti. Že dolgo je, odkar so jo odpeljali na rob mesta, Tam, kjer je grof Auersperg nekoč imel živalski vrt, v davnem, a ne tako daljnem, osemnajstem stoletju.

Svet je veliko mesto, sončno, senčno.

Moja mati trdi, da ne živi več v tem mestu.

– Zame ni mesta pod soncem, kjer bi lahko živila.

Že dolgo je ne obiskujem več. Prisilila me je, da sem kradel avtomobile in jo vozil na izlete. Dobili so me. Obravnavo sem imel v središču mesta, na starem sodišču, ki je bilo nekoč zapor za domoljube.

Veliko mest je bilo nekoč zapor. Tudi zdaj.

Obsojen sem bil na dve leti pogojno.

Zdaj pešačim po mestu. Tudi ime tega mesta vem. Slavno preteklost ima.

Ima kamen tudi preteklost?

2.

Mati je zdaj na geriatрії, starostna demenca. Medicinska sestra pravi, da riše avtomobile.

– Tako rada bi se vozila po mestu, jo slišim ponoči.

Mesto v noči. Zagrnjeno z zaveso, polno senc, vzdihov, odsefov in odmevov.

Mesto ima svoje življenje, ki je sestavljeno iz mozaika nešteti usod.

Zadnjič je k meni pristopil pijanček.

– Vse tole naše mesto je ena sama norišnica, je rekel.

Dal sem mu bankovec. Ni rekel hvala, kar odšel je. Sédel je na klop k svojim.

Mesto je past in gnezdo, mesto je varnost in zavetje, mesto je očetnjava in domačnost.

Za mnoge je mesto pekel. Iščejo nova mesta.

Mesto ima pokopališče in porodnišnico, zabavne parke in strelišča, zavetišča in vojašnice, mlekarne in gostilne, zdravstvene domove, bolnice in barakarska naselja, vile in solidarnostna stanovanja.

V mestu živijo bogatini in reveži, device in cipe, učenjaki in nevedneži, policaji in lopovi, onesnaževalci okolja in smetarji, junaki in strahopetci, umetniki in obrtniki.

Mesto ima svoje zelenice, bližnji hrib in velik mestni park, ki ga vse bolj krčijo.

Mesto ima hiše, hiške, bloke, stolpnice.

Duša mesta je skrita v starem delu mesta. Ta ima svoj vonj, barvo in značaj.

Nad mestom kraljuje grad.

3.

Z našim rojstvom se pričinja naša zgodovina.

Mesto se je rodilo, ko so se ljudje odločili, da bodo živeli skupaj v večjem številu.

Ljudje težko živijo sami, a še teže skupaj.

Ljudje, ki živijo v mestu, so meščani. Veste, kakšna je razlika med mestnimi in vaškimi golobi?

Velikanska.

Meščani so razrvani. Goltajo tablete in smog. Dobijo bronhitis, nevroze, pljučnega raka in na koncu znorijo in jih z reševalcem odpeljejo na rob mesta.

Mesto ima svojo nevidno žico, ki ga loči od sveta. Ima svoj pečat, navade in, kot smo že rekli, zgodovino.

Ker pa zgodovino pišejo ljudje, zgodovina ni resničnost.

Zato je mesto zgolj kulisa.

4.

Mesto v letnih časih. Veliki slikarji, ki so ljubili svoje mesto, so ga radi slikali v vseh letnih časih.

Eden izmed njih ga je še posebno ljubil. Slikal je mestno hišo v strašnem mrazu, da so mu barve zamrznile.

In tako je nastalo mesto v zimi, ki visi v mestni galeriji.

Malar je umrl od pomanjkanja. Kasneje pa so mu, mnogo let po smrti, postavili spomenik.

Mesto je imelo mnogo pesnikov.

Pesniki so ljubili svoje mesto.

Mesto jim ljubezni ni vračalo.

Mladi, na začetku življenja, so umirali pesniki v neki plesnivi hiši, ki še danes stoji ob reki, ki se leno pomika skozi mesto.

V tej hiši živijo zdaj bratje iste dežele, ki nimajo strehe nad glavo.

Mestni očetje so postavili spominsko ploščo za oboje.

Mesto v jesenskem dežju. Otožno, megleno, samo.

– V prekletem mestu sem se rodila, pravi moja nora mati.

A jaz to mesto vseeno ljubim.

5.

Kadar sem na potovanju, samo nekaj dni mine, že ga pogrešam.

To, moje mesto.

Obenem to mesto sovražim.

Ni ga kotička, ki ga ne bi poznal, ni ulice, ki je ne bi prehodil.

Dolgočasi me, natančno vem za vsak portal, za vsako hišo v starem delu mesta.

Nova naselja so vsa enaka.

Brezoblična.

V teh novih naseljih je največ norih ljudi.

V starem delu pa stanujejo pesniki, slikarji, stare mamke, župniki, ljudje z rodovnikom, ljudje z identiteto.

Mesto zaznamujeta dve skrajnosti. Na eni strani bogataška četrt, na drugi barakarsko naselje.

Vmes sta srednji sloj, ki hrepeni po hišicah z vrtom, in proletariat.

Temu pravim: sivina mesta.

Mesto ima svoje praznike.

Takrat se sivina usuje na bližnji hrib in pije.

V mojem mestu veliko pijejo.

V mojem mestu je veliko spomenikov in praznikov.

V mojem mestu plapolajo zastave.

V mojem mestu pečejo čevapčiče.

V mojem mestu je malo pesmi.

A jaz ga imam rad, končno, to je moje mesto.

6.

Ko se mesto spomladi prebuja, si nadene vedrejšo opravo. Meglice zginajo, sneg skopni, na dan pokukajo smeti.

Moje mesto ni več belo, toda v soncu ima mil in prijazen obraz.

Še grad se nasmehne.

Mladi pari z otroki se odpravijo na sprehode. Nasmejani kramljajo o vsakdanjih malenkostih.

Zima je mimo. Stari tramvaj je na odpadu. Pravijo, da bo spet začel voziti.

Ljudje brenčijo po prometnih ulicah, nakupujejo, načrtujejo, skratka: živijo.

In mesto živi z njimi in v njih.

Rože zacvetijo in moja mati gre na sprehod po parku v norišnici.

– Sin, reče, kako lepo je naše mesto v soncu. Zakaj ni več sonca v našem življenju?

Nato me sili, naj ukradem avto in jo odpeljem v drugo mesto.

Mesto potuje samo v snu.

Mesto ima svoje neuresničene sanje.

Mesto ima svoje prazne upe in azile.

Vsako mesto ima svojstveno dušo.

7.

V vročini poletja in mrgolenju prahu se odpravim na pokopališče.

Priključim se procesiji, ki se počasi pomika k jami.

Pokojnika nisem poznal, a obrazi žalujočih se mi zdijo znani.

Včasih, kadar umre pomemben član mesta, so veliki pogrebi.

Tedaj so govori, pesmi, godba.

Ko umre kakšen neznan klošar, ni nič rož, godbe in cvetja.

Samo kakšna zapita ljubica ga pospremi.

In grude zemlje zabobnajo po rakvi.

Zjutraj hitijo ljudje v cerkev. Zvonovi jih veselo vabijo. Mesto diši po kadilu.

Zato se izogibam ljudi, ki ne marajo vsega mesta, takšnega, kot je.

Radi bi naredili svoj lastni, popravljeni oris mesta. Zanje je samo ena plat.

Mesto pa živi naprej in se ne meni ne za te ne za one.

Pogrebi in rojstva si sledijo kot že stoletja.

8.

Veje štrlijo gole v nebo.

Mesto se je ovilo v meglo. Suhi listi poplesujejo po opustelih ulicah.

Jesen je.

Jesen, čas pesnikov in samomorilcev. Veliko jih je v mestu.

Jesen je žalostna, deževna, turobni dnevi se vrstijo.

Ljudje pogosteje zahajajo v gostilne in si naročajo grog. Veliki kulturni dom se blešči sredi kulturnih prireditev.

Koncerti, gledališke predstave, kino.

Ljudje malo berejo. O smrti razmišljajo šele takrat, ko jim pride na prag.

Takšni časi, pravijo, svinčeni časi.

Mesto se ne meni za čase.

Živi življenje, ki navidezno ne doživlja strašnih sprememb.

A samo navidezno, od daleč.

Za dan, dva zaprejo središče za promet. V črni kočiji se skriva skrivnostna zlatolaska. Deli liste, potiskane s pesmijo o mestu. Rada bi prebudila ljudi.

Ljudje komaj površno preberejo in odvržejo pesem.

Pesem o mestu.

9.

Mesta sem se hotel vsaj dotakniti.

Poskušal sem zadeti vsaj eno noto, naslikati skico, ujeti bežen odsev, odmev.

A mesto je daleč.

V naročju me ima.

Moje mesto.